

MARIUSZ ANTONI KAMIŃSKI*
Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa, Polska

PRAWO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO NATIONAL SECURITY LAW

ABSTRAKT: W artykule przedstawiono analizę prawa bezpieczeństwa narodowego w systemie prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Autor podejmuje próbę usystematyzowania przedmiotowego zakresu prawa bezpieczeństwa narodowego w kontekście podziału bezpieczeństwa na określone dziedziny: bezpieczeństwo polityczne, militarne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe, publiczne, powszechne oraz informacyjne. Ponadto autor charakteryzuje źródła prawa bezpieczeństwa narodowego, a także wskazuje czy prawo bezpieczeństwa narodowego można uznać za odrębną gałąź prawa.

SŁOWA KLUCZOWE: prawo bezpieczeństwa narodowego, prawo bezpieczeństwa, bezpieczeństwo narodowe, prawo, system prawa.

ABSTRACT: The article presents an analysis of the national security law in the system of law of the Republic of Poland. The author attempts to systematize the subject scope of the national security law in the context of the different field of security: political, military, economic, ecological, social, cultural, public, and informational. In addition, the author characterizes the sources of national security law, and indicates whether national security law can be considered a separate branch of law.

KEYWORDS: national security law, national security, security law, law, legal system.

---

* dr Mariusz Antoni Kamiński, War Studies University, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0001-9395-9744>, m.kaminski@akademia.mil.pl

Copyright (c) 2019 Mariusz Antoni Kamiński. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

WPROWADZENIE

Zapewnienie bezpieczeństwa narodowe to jedno z fundamentalnych zadań państwa. O jego znaczeniu najlepiej świadczy fakt, że w wielu naukowych opracowaniach oraz dokumentach strategicznych bezpieczeństwo narodowe jest określane jako „najwyższa wartość”, „cel narodowy”, „naczelny cel polityki państwa”, „najwyższa wartość egzystencjonalna”, „wartość narodowa”. Jednocześnie bezpieczeństwo narodowe posiada ukształtowane ramy prawne, które ze względu na bardzo rozległy charakter zagadnienia unormowane są w kilkuset aktach prawnych. Tak więc normy prawne określane w doktrynie nauk prawnych jako prawo bezpieczeństwa narodowego, tworzą zarówno akty prawa krajowego różnej rangi (powszechnie obowiązujące, jak też wewnętrznie obowiązujące) oraz akty prawa międzynarodowego.

Na tym tle celem niniejszego artykułu uczyniłem analizę prawa bezpieczeństwa narodowego w systemie prawa Rzeczypospolitej Polskiej oraz próbę usystematyzowania tego zagadnienia w kontekście podziału bezpieczeństwa narodowego na określone dziedziny.

Główny problem badawczy sformułowałem w postaci pytania:

- Jak wygląda przedmiotowy zakres prawa bezpieczeństwa narodowego przy uwzględnieniu podziału na główne dziedziny bezpieczeństwa: polityczne, militarne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe, publiczne, powszechne oraz informacyjne?

Ponadto sformułowałem dwa pytania szczegółowe:

- Jak definiowane jest pojęcie bezpieczeństwa narodowego w doktrynie nauki o bezpieczeństwie oraz jak wpływa to na przedmiotowy zakres prawa bezpieczeństwa narodowego?

- Jakie jest miejsce prawa bezpieczeństwa narodowego w systemie prawa Rzeczypospolitej Polskiej oraz czy prawo bezpieczeństwa narodowego można uznać za odrębną gałąź prawa?

Ze względu na fakt, że zagadnienia z zakresu prawa bezpieczeństwa narodowego mają interdyscyplinarny charakter, to w moich badaniach wykorzystałem zarówno krytyczną analizę literatury przedmiotu z zakresu nauk prawnych, jak też nauki o bezpieczeństwie. Ponadto opierałem się na analizie materiałów źródłowych - przede wszystkim aktów prawa krajowego powszechnie obowiązującego (Konstytucja, ustawy, rozporządzenia) oraz aktów prawa miejscowego, jak również aktów prawa wewnętrznie obowiązującego (postanowienia, zarządzenia, uchwały, decyzje, wytyczne i porozumienia różnych organów państwowych). Uwzględniłem także analizę aktów prawa międzynarodowego oraz główne dokumenty planowania obronnego Rzeczypospolitej Polskiej.

DEFINICJA POJĘCIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

W „Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego” pojęcie „bezpieczeństwo narodowe” zdefiniowano jako jedna z podstawowych dziedzin funkcjonowania państwa, zapewniająca możliwości przetrwania oraz rozwój i swobodę realizacji interesów narodowych w konkretnym środowisku bezpieczeństwa, poprzez podejmowanie wyzwań, wykorzystywanie szans, redukcję ryzyka oraz przeciwdziałanie wszelkiego rodzaju zagrożeniom. Jak podkreślają autorzy opracowania zapewnienie bezpieczeństwa narodowego jest naczelnym zadaniem polityki zagranicznej państwa, zaś celem narodowej polityki bezpieczeństwa jest ochrona państwa i społeczeństwa przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz. Na uwagę zasługuje też stwierdzenie, że w tradycyjnym ujęciu bezpieczeństwa narodowego kładzie się nacisk na zewnętrzne zagrożenia, jednak równie ważne jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego¹.

Z kolei w definicji autorstwa Waldemara Kitlera bezpieczeństwo narodowe to „proces obejmujący różnorodne środki, gwarantujące trwałość, wolność od zakłóceń bytu i rozwój narodowy (państwa), w tym ochronę i obronę państwa jako instytucji politycznej oraz ochronę jednostek i całego społeczeństwa, ich dóbr i środowiska naturalnego przed zagrożeniami, które w znaczący sposób ograniczają jego funkcjonowanie lub godzą w dobra podlegające szczególnej ochronie”². Natomiast Lech Chojnowski uważa, że bezpieczeństwo narodowe to pewność zachowania naczelnych wartości państwa, narodu, społeczeństwa i obywateli, wynikająca z braku zagrożeń lub posiadania zdolności ochrony przed nimi³.

Jak skonstatował Ryszard Wróblewski trwanie i rozwój to fundamentalne wartości do których zmierza każde społeczeństwo państwowe. W ich ramach wyróżnić można pięć szczególnych wartości, które ujmowane łącznie konstytuują pojęcie bezpieczeństwa narodowego. Są to: suwerenność, całość terytorialna, tożsamość narodowa, jakość życia obywateli, ład i porządek publiczny⁴.

Natomiast Ryszard Zięba, prowadząc rozważania na temat bezpieczeństwa narodowego zauważa, że „bezpieczeństwo ma charakter podmiotowy, a będąc naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest zarazem podstawową potrzebą państwa i systemów międzynarodowych; jego brak

---

¹ Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 17.

² W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP: podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, s. 31.

³ L. Chojnowski, *Bezpieczeństwo narodowe. Studium teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2016, s. 134.

⁴ R. Wróblewski, *Wprowadzenie do nauk o bezpieczeństwie*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2017, s. 120.

wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia”. Zdaniem R. Zięby zasadne jest więc wprowadzenie dwóch aspektów bezpieczeństwa: wewnętrznego (oznaczającego stabilność danego systemu) oraz zewnętrznego (rozumianego jako brak zagrożenia ze strony innych podmiotów)⁵. Potrzeba bezpieczeństwa wynika zarówno z wewnętrznej struktury społeczeństwa, jak też z funkcjonowania środowiska międzynarodowego, w którym powstają zagrożenia i wyzwania dla tego społeczeństwa⁶.

Trzeba zaznaczyć, że w literaturze przedmiotu, termin bezpieczeństwo narodowe jest niekiedy stosowany równoznacznie z pojęciem bezpieczeństwo państwa⁷. Tym niemniej jest też duża grupa badaczy, która jednoznacznie rozróżnia te terminy. Ich zdaniem bezpieczeństwo narodowe jest szerszym pojęciem niż bezpieczeństwo państwa i uzupełnia je o wartości i potrzeby bliskie jednostce i różnym grupom społecznym (bardzo istotne w demokratycznym państwie prawnym jak m.in. prawa i wolności obywatelskie, ochrona ludności, środowiska i dziedzictwa narodowego)⁸.

Niestety w polskim systemie prawnym pojęcia bezpieczeństwo państwa i bezpieczeństwo narodowe również są często używane zamiennie. Na przykład w Konstytucji RP w art. 126 określającym zadania Prezydenta RP znajduje się termin bezpieczeństwo państwa, z kolei w art. 135 wskazuje się, że organem doradczym Prezydenta w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego⁹.

---

⁵ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych* [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1997, s. 3.

⁶ *Ibidem*, s. 8.

⁷ M.in. Stanisław Koziej choć wskazuje, że bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa to różne kategorie pojęciowe, to ze uważa, że względów praktycznych można umownie traktować je jako tożsame. *Vide*: S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2018, t. 18, s. 20. Z kolei Jacek Pawłowski utożsamia bezpieczeństwo państwa z bezpieczeństwem narodowym: „Bezpieczeństwo narodowe to najwyższa wartość, potrzeba narodowa i priorytetowy cel działalności państwa, jednostek i grup społecznych, a jednocześnie proces obejmujący różnorodne środki, gwarantujące trwałą, wolny od zakłóceń byt i rozwój narodowy (państwa)...” J. Pawłowski, *System kierowania bezpieczeństwem narodowym – teoria i praktyka* [w:] *Współczesny wymiar bezpieczeństwa. Między teorią a praktyką*, red. J. Pawłowski, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2001, s. 56. Natomiast Tomasz Szubrycht w artykule „Współczesne aspekty zagrożenia państwa” traktuje bezpieczeństwo państwa i bezpieczeństwo narodowe jak synonimy, *vide*: T. Szubrycht, *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, t. 167, nr. 4, s. 88.

⁸ Zdecydowanym zwolennikiem rozróżnienia pojęć bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa jest W. Kitler *vide*: W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP*, *op. cit.*, s. 26-27. Z kolei Jan Czaja wskazuje, że „Bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa to terminy stosowane wymiennie, ale nie tożsame. Na ogół ten pierwszy termin jest pojęciem obszerniejszym zawierającym w sobie zarówno bezpieczeństwo państwa, jak i narodu oraz jednostek naród ten tworzących” *vide*: J. Czaja, *Bezpieczeństwo narodowe a bezpieczeństwo państwa. Niektóre aspekty teorii bezpieczeństwa* [w:] *Metodologiczne i dydaktyczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, T. Kośmider, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 140. Natomiast Bogdan Zdrodowski uważa, że „różnice znaczeniowe narodu i państwa powodują, że utożsamianie bezpieczeństwa narodowego z bezpieczeństwem państwa nie powinno być uprawnione z punktu widzenia naukowego”, B. Zdrodowski, *Rozważania o bezpieczeństwie państwa* [w:] *Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2017, s. 607.

⁹ Z art. 135 jasno wynika, że bezpieczeństwo narodowe traktowane jest zarówno jako bezpieczeństwo zewnętrzne jak i wewnętrzne, *vide*: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ta nadmiernie rozbudowana terminologia z zakresu bezpieczeństwa wprowadza pewien bałagan prawny. Dlatego jednym z postulatów *de lege ferenda* jest ujednoczenie pojęć stosowanych zarówno w Konstytucji jak i polskim ustawodawstwie¹⁰.

PRAWO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO W SYSTEMIE PRAWA

Prawo bezpieczeństwa narodowego bez wątplenia można zaliczyć do grupy prawa publicznego, w dużym stopniu jest to bowiem zespół norm prawnych kształtujących wzajemne relacje, prawa i obowiązki organów władzy państwowej i samorządowej oraz różnych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo narodowe.

Pomimo faktu, że prawo bezpieczeństwa narodowego reguluje niezwykle ważne aspekty życia, kluczowe z punktu widzenia egzystencji państwa i narodu, to trudno uznać je za odrębną gałąź prawa. Główną przyczyną jest oczywiście to, że zakres prawa bezpieczeństwa narodowego jest niezwykle szeroki i mieszczą się w nim regulacje prawne z różnych gałęzi prawa m.in. prawa konstytucyjnego, administracyjnego, karnego, gospodarczego, ochrony środowiska, międzynarodowego publicznego i innych. Prawo bezpieczeństwa narodowego czerpie więc z wielu gałęzi i dziedzin prawa tworząc wyodrębnioną (przede wszystkim do celów praktycznych) dziedzinę prawa, której głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa narodowego.

Ponadto prawo bezpieczeństwa narodowego tworzy bardzo rozległa liczba aktów prawa krajowego:

- powszechnie obowiązującego - przepisy Konstytucji RP, ustawy i rozporządzenia;
- miejscowego - wydawane przez uprawnione podmioty i obowiązujące na terenie danej wspólnoty samorządowej;
- wewnątrznie obowiązującego - m.in. postanowienia (Prezydenta RP), zarządzenia (Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów, ministrów), uchwały Rady Ministrów, decyzje (np. Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji i innych ministrów), wytyczne i porozumienia (np. Ministra Obrony Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji i innych ministrów) oraz niektóre akty prawne innych centralnych organów państwowych.

Dodatkowo źródłem prawa bezpieczeństwa narodowego są również regulacje prawa międzynarodowego. Należy też zauważyć, że wpływ na kształt przepisów prawa bezpieczeństwa narodowego mają strategiczne dokumenty państwa (m.in. strategie, koncepcje, plany).

---

¹⁰ Vide: W. Kitler, *Systematyzacja (unifikacja) pojęć bezpieczeństwa w systemie prawa. Postulaty de lege ferenda* [w:] *Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 163.

PRZEDMIOTOWY ZAKRES PRAWA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Jak już wspomniałem we wcześniejszych rozważaniach, prawo bezpieczeństwa narodowego nie jest skodyfikowane. Co więcej ze względu na jego przedmiotowy zakres kodyfikacja wydaje się zabiegiem utopijnym. Tym niemniej ze względu praktycznych można wyróżnić akty prawne bezpośrednio regulujących dziedzinę bezpieczeństwa narodowego oraz prawo wspierające bezpieczeństwo narodowe.

W związku z faktem, że prawo bezpieczeństwa narodowego reguluje bardzo rozległą tematykę związaną z bezpieczeństwem, to kluczową kwestią pozostaje właściwe zdefiniowanie jego przedmiotowego zakresu. Nie można bowiem pójść zbyt daleko w interpretacji bezpieczeństwa narodowego, aby nie zakwalifikować do niego każdego rodzaju bezpieczeństwa jak np. bezpieczeństwo i higiena pracy, bezpieczeństwo ruchu drogowego itp. Takie postępowanie prowadziłyby do absurdu. Trzeba więc racjonalnie określić, że prawo bezpieczeństwa narodowego reguluje te dziedziny bezpieczeństwa, które są istotne z punktu widzenia zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa (a tym samym wartości i potrzeby bliskich jednostkom i różnym grupom społecznym tworzącym demokratyczne państwo prawne).

Barry Buzan, współtwórca tzw. szkoły kopenhaskiej w zakresie studiów bezpieczeństwa (*security studies*), w swoim słynnym dziele „People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era” wyróżnił pięć kluczowych dziedzin bezpieczeństwa – wojskowe, polityczne, społeczne, ekonomiczne i ekologiczne¹¹. Ponadto w międzynarodowej literaturze przedmiotu często wyodrębnia się też bezpieczeństwo kulturowe¹². Jednocześnie trwała debata nad redefinicją bezpieczeństwa wewnętrznego postrzeganego znacznie szerzej niż ochrona porządku publicznego. Stąd większy nacisk położono na akcentowanie „*homeland security*” zamiast używanego wcześniej terminu „*internal security*”.

Z kolei w Polsce W. Kitler definiując przedmiotowy zakres prawa bezpieczeństwa narodowego zaproponował podział na dziewięć głównych dziedzin prawa bezpośrednio regulującego bezpieczeństwo narodowe: polityczne, militarne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe,

---

¹¹ B. Buzan, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, Hemel Hempstead 1991, s. 19.

¹² *Vide*: K.R. Krause, *Culture and Security. Multilateralism: arms control and security policy building*, Routledge, 1998.

publiczne, powszechne oraz informacyjne¹³. Każda z tych dziedzin prawa bezpieczeństwa spełnia określone przesłanki m.in.

- pojęcie ogólne poszczególnych rodzajów bezpieczeństwa jest szersze niż pojęcie każdego z nich jako rodzaju bezpieczeństwa narodowego;
- poszczególne rodzaje bezpieczeństwa narodowego rozpatrywane z punktu widzenia podmiotu jakim jest państwo i społeczeństwo są określone zasięgiem wartości potrzeb, celów i interesów bezpieczeństwa narodowego;
- dany rodzaj bezpieczeństwa nie musi stanowić całości elementów zbioru jaki jest bezpieczeństwo narodowe¹⁴.

Oczywiście zaproponowany przez W.Kitlera katalog dziedzin prawa bezpieczeństwa nie jest zamknięty. Można śmiało założyć, że w przyszłości wraz z rozwojem technologicznym będą pojawiały się nowe rozległe dziedziny bezpieczeństwa, które trzeba będzie uregulować prawnie¹⁵. Należy też zauważyć, że w literaturze przedmiotu pojawiają się również inne propozycje podziału bezpieczeństwa (zwłaszcza w aspekcie bezpieczeństwa wewnętrznego¹⁶), jednak ze punktu widzenia prawa bezpieczeństwa narodowego koncepcja W.Kitlera wydaje się na chwilę obecną najbardziej optymalna.

---

¹³ Stanowisko W.Kitler w zakresie dziedzin (rodzajów) prawa bezpieczeństwa narodowego ewoluowało, co potwierdza, jak dynamiczny jest rozwój bezpieczeństwa narodowego. W 2011 r. w monografii „Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system” W. Kitler wskazuje podział na bezpieczeństwo: polityczne, militarne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe, publiczne, powszechne oraz ideologiczne. Te ostatnie definiuje jako „utrwalenie i kształtowanie wspólnych światopoglądów w dążeniu do realizacji celów narodowych oraz przeciwdziałanie ideologiom skrajnym (m.in. faszyzm, komunizm). Jednak ze względu na swój charakter bezpieczeństwo ideologiczne może być częścią zarówno bezpieczeństwa politycznego jak i bezpieczeństwa kulturowego. Tak też postąpiono w wieloautorskiej monografii „Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP” z 2013 r. opisując bezpieczeństwo ideologiczne właśnie w części poświęconej bezpieczeństwu kulturowego. Natomiast w 2018 r. w monografii „Organizacja bezpieczeństwa narodowego RP” W. Kitler wyodrębnia jeszcze jeden rodzaj bezpieczeństwa – bezpieczeństwo informacyjne. *Vide:* W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP*, *op. cit.*; W. Kitler, *Organizacja bezpieczeństwa narodowego RP. Aspekty ustrojowe, prawno-administracyjne i systemowe*, *op. cit.*

¹⁴ W. Kitler, *Dziedziny bezpieczeństwa narodowego [w:] Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP [w:] Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP: część ogólna*, red. W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013, s. 31-32.

¹⁵ Najlepszym tego przykładem jest fakt, że w artykule opublikowanym w obecnym numerze „Wiedzy Obronnej” W.Kitler, wyodrębnił „bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni” jako odrębny rodzaj bezpieczeństwa. *Vide:* W. Kitler, *System bezpieczeństwa narodowego RP – aspekty prawno-organizacyjne*, „Wiedza Obronna”, 2019, t. 268, nr 4.

¹⁶ Np. W.Fehler wyróżnia bezpieczeństwo polityczne, ekonomiczne, militarne, ekologiczne, społeczne, kulturowe i informacyjne, z kolei R.Zięba wyodrębnia bezpieczeństwo polityczne, ekonomiczne, kulturowe, humanitarne, ekologiczne, ideologiczne i inne. *Vide:* W. Fehler, *Zagrożenia – kluczowa kategoria bezpieczeństwa [w:] Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, red. K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji, Bielska Biała 2007, s. 39; R. Zięba, *Pozimonomowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego [w:] Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 18.

Poniżej zostaną zaprezentowane prawne aspekty bezpieczeństwa narodowego podzielone na bezpieczeństwo: polityczne, militarne, ekonomiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe, publiczne, powszechne oraz informacyjne.

Bezpieczeństwo polityczne obejmuje różnorodne działania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego, których głównym celem jest zapewnienie suwerenności państwa i jego niezależności politycznej. Zdaniem Bolesława Balcerowicza bezpieczeństwo polityczne w wymiarze narodowym obejmuje „kompleks problemów związanych ze stabilnością państwa i jego ustroju, w którym mieszczą się m.in. efektywność struktur państwa, jakość systemu politycznego itd.”¹⁷. Z kolei według definicji Lecha Chojnowskiego bezpieczeństwo polityczne to stan pewności przetrwania, suwerennego funkcjonowania oraz rozwoju systemu politycznego państwa, a wynika ono z braku zagrożeń politycznych lub posiadania zdolności ochrony przed nimi¹⁸. Bezpieczeństwo polityczne dotyczy również m.in. ochrony podstawowych zasad ustrojowych, jak m.in. zasada suwerenności narodu, demokratycznego państwa prawa, podziału i równowagi władzy, pluralizmu politycznego, społeczeństwa obywatelskiego i inne. Gwarancje bezpieczeństwa politycznego państwa znajdują się zarówno w prawie międzynarodowym publicznym (m.in. w prawie dyplomatycznym i konsularnym, międzynarodowym prawie traktatów oraz prawie organizacji międzynarodowych), jak też w prawie krajowym (m.in. unormowania konstytucyjne i ustawowe regulujące ustrój RP, pluralizm polityczny, ustrój gospodarczy, ustrój społeczny, prawa i wolności obywatelskie, system prawny i proces legislacyjny oraz w prawie karnym, prawie zapewniającym ochronę ustroju RP, prawie ochrony informacji niejawnych, prawie mediów, prawie dotyczącym funkcjonowania kościołów i związków wyznaniowych).

Bezpieczeństwo militarne według definicji Władysława Grygolca i Lecha Kościuka to relacja jak zachodzi między państwem a środowiskiem międzynarodowym, w której uczestniczy czynnik militarny, ze strony którego może dojść lub dochodzi do zagrożenia interesów państwa, związanych z jego istnieniem, rozwojem i funkcjonowaniem¹⁹. Wyraźnie widać więc, że kluczowym elementem bezpieczeństwa militarnego są siły zbrojne. We współczesnym świecie, zwłaszcza w związku ze wzrostem zagrożeń asymetrycznych siły zbrojne są używane nie tylko do przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym, ale również w aspekcie bezpieczeństwa wewnętrznego. Jak stwierdzono

---

¹⁷ B. Balcerowicz, *Bezpieczeństwo polityczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2004 s. 15.

¹⁸ L. Chojnowski, *Polityczny sektor bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2012, t. 165, nr 3, s. 108.

¹⁹ W. Grygolec, L. Kościuk, *Bezpieczeństwo militarne państwa. Pojęcia, uwarunkowania, polityka*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1998 s. 19-26.

w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r. „Działania w sferze militarnej ukierunkowane są na utrzymywanie i demonstrowanie wszechstronnej gotowości państwa do skutecznego reagowania na militarne zagrożenia dla niepodległości i integralności terytorialnej Polski. Zadania w tym zakresie wykonują przede wszystkim Siły Zbrojne RP, które są gotowe do realizacji trzech rodzajów misji: zagwarantowania obrony państwa i przeciwstawienia się agresji zbrojnej; wspierania podsystemów ochronnych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu; udziału w procesie stabilizacji sytuacji międzynarodowej, w tym w międzynarodowych działaniach z dziedziny zarządzania kryzysowego. W misji obrony państwa mieści się również wypełnianie funkcji militarnego odstraszenia, poprzez demonstrowanie gotowości do obrony siłami utrzymywanymi w czasie pokoju oraz gotowości do ich mobilizacyjnego rozwinięcia w razie wojny”²⁰. Prawne aspekty dotyczące bezpieczeństwa militarnego znajdują się w bardzo wielu regulacjach prawa międzynarodowego m.in. zakresie uprawnień do użycia sił zbrojnych, ograniczeń w użyciu siły militarnej, czy też działań dla przywrócenia bezpieczeństwa militarnego (w tym m.in. obowiązek ochrony osób niebiorących udział w walce). Z kolei w zakresie krajowych regulacji dotyczących bezpieczeństwa militarnego składają się na nie przepisy prawa obronnego oraz prawa wojskowego.

Bezpieczeństwo ekonomiczne to taki stan rozwoju krajowego systemu gospodarczego, który zapewnia wysoką sprawność jego funkcjonowania poprzez należyte wykorzystanie wewnętrznych czynników rozwoju oraz zdolności do skutecznego przeciwstawienia się zewnętrznym naciskom, mogącym doprowadzić do zaburzeń rozwoju²¹. Konrad Raczkowski podkreśla, że współcześnie najważniejszym komponentem bezpieczeństwa ekonomicznego jest bezpieczeństwo finansowe rozumiane jako proces stałego ograniczania i eliminacji ryzyka pieniężnego w celu takiego zabezpieczenia adekwatności kapitałowej, która będzie dostosowana do profilu ryzyka i preferencji danego podmiotu lub jednostki²². Również istotne znaczenie ma bezpieczeństwo energetyczne, zdefiniowane w ustawie prawo energetyczne jako stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska²³. Kolejnym komponentem bezpieczeństwa ekonomicznego jest także bezpieczeństwo żywnościowe. W Strategii

---

²⁰ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r., <http://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> (dostęp: 30.06.2019), s. 31.

²¹ Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, op. cit., s. 16.

²² K. Raczkowski, *Bezpieczeństwo finansowe* [w:] *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, red. J. Płaczek, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, s. 301-302.

²³ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. prawo energetyczne (Dz.U. 1997 Nr 54 poz. 348 ze zm.), art. 1 ust. 3 pkt. 16.

Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 r. zwrócono uwagę, że „niezbędne jest wdrożenie polityki rolnej, która zwiększy odporność produkcji rolnej na niekorzystne zjawiska i utrzymanie kontroli nad ważnymi dla bezpieczeństwa państwa działami gospodarki żywnościowej oraz zagwarantuje właściwy poziom samowystarczalności żywnościowej”²⁴. Bezpieczeństwo ekonomiczne jest rozległą dziedziną bezpieczeństwa narodowego, dlatego można wyróżnić jego wiele elementów w zależności od dziedziny gospodarki (technologiczne, surowcowe, itd.). W związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej dużą rolę w aspekcie bezpieczeństwa ekonomicznego odgrywają regulacje wspólnotowe m.in. swoboda przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Natomiast w zakresie prawa krajowego główne regulacje znajdują się m.in. w prawie konstytucyjnym, prawie administracyjnym oraz prawie finansowym (w tym prawo budżetowe, dewizowe, celne, podatkowe, publiczne bankowe, rynku finansowego – kapitałowego, bankowego i ubezpieczeniowego). Istotne znaczenie w zakresie bezpieczeństwa ekonomicznego ma też prawo energetyczne.

Bezpieczeństwo ekologiczne to według definicji zawartej w „Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego” zespół uwarunkowań chroniących człowieka i środowisko przed zagrożeniami ekologicznymi oraz takie kształtowanie stosunków naturalnych i społecznych w biosferze Ziemi, które tworzy właściwe warunki życia dla całej ludzkości, nie podważając zarazem podstaw życia na naszej planecie, głównie poprzez wdrażanie i realizację koncepcji zrównoważonego rozwoju²⁵. Jak skonstatował Ryszard Paczuski bezpieczeństwo ekologiczne oznacza „obowiązek podejmowania przez władze publiczne konkretnych działań mających na celu ochronę obywateli oraz ich przyszłych pokoleń przed zagrożeniami wynikającymi z niedostatecznie zharmonizowanego rozwoju gospodarczego i społecznego z wymogami ochrony środowiska”²⁶. Z kolei Maria Żuber wśród najważniejszych zasad ogólnych bezpieczeństwa ekologicznego wymienia m.in. zasady: zrównoważonego rozwoju, prewencji, przezorności, „zanieczyszczający płaci”, uspołecznienia, kompleksowej ochrony, nieważności decyzji sprzecznych z wymogami ochrony środowiska²⁷. Istotne znaczenie w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego mają regulacje międzynarodowe, a zwłaszcza prawo Unii Europejskiej (m.in. w sprawach ochrony jakości powietrza, klimatu, wód, przyrody oraz

---

²⁴ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r., *op. cit.*, s. 41.

²⁵ Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, *op. cit.*, s. 16.

²⁶ R. Paczuski, *Bezpieczeństwo ekologiczne jako kryterium koniecznych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zrównoważony rozwój Od utopii do praw człowieka*, red. A. Papuziński, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005, s. 120–121.

²⁷ M. Żuber, *Bezpieczeństwo ekologiczne jako element bezpieczeństwa ogólnego* [w:] *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie*, red. K. Raczkowski, K. Żukrowska, M. Żuber, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 184-185.

gospodarki odpadami). Z kolei podstawy prawne krajowego systemu bezpieczeństwa ekologicznego zawarte są m.in. w Konstytucji RP, prawie ochrony środowiska oraz ustawie o ochronie przyrody. Należy też zaznaczyć ważną rolę regulacji sektorowych dotyczące ochrony bezpieczeństwa ekologicznego o bardzo rozległym i stale poszerzającym się zakresie przedmiotowym. Należą do nich m.in. reguły postępowania w odniesieniu do określonych zagrożeń, zasady ochrony, instrumenty realizacji oraz organy właściwie dla konkretnych komponentów środowiska – powietrza, wody i powierzchni ziemi, a także ochrony min. przed zagrożeniami odpadami (niebezpiecznymi, komunalnymi i innymi), skażeniami radioaktywnymi, oddziaływaniem pól elektromagnetycznych, czy hałasem.

Bezpieczeństwo społeczne oznacza zdolność państwa do przeciwstawiania się zagrożeniom wewnętrznym w obszarze społecznym i wiąże się z prawdopodobieństwem wystąpienia niepożądanych zjawisk społecznych oraz ograniczeniem ryzyk związanych z przetrwaniem i jakością życia w sferze ekonomicznej i kulturowej²⁸. Bezpieczeństwo społeczne obejmuje więc całokształt działań prawnych i organizacyjnych realizowanych przez podmioty rządowe, pozarządowe i samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom i grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego²⁹. Jest to również ochrona i zabieganie o podniesienie jakości życia obywateli. W kontekście bezpieczeństwa społecznego ważną rolę pełnią międzynarodowe prawne gwarancje ochrony praw człowieka (w tym m.in. konwencja Rady Europy o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności) oraz regulacje Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych. Prawo międzynarodowe reguluje również kwestię przeciwdziałania dyskryminacji oraz ochronę rodziny i praw dziecka. Z kolei krajowe regulacje dotyczące bezpieczeństwa socjalnego dotyczą m.in. pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, opieki nad osobami niepełnosprawnymi, prawa pracy, promocji zatrudnienia i łagodzenia skutków bezrobocia, warunków pracy, ubezpieczeń społecznych oraz opieki i ochrony rodziny i dzieci.

Bezpieczeństwo kulturowe według definicji, którą zaproponował Jana Czaja to zdolność państwa do ochrony tożsamości kulturowej, dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w warunkach otwarcia na świat, umożliwiających rozwój kultury przez internacjonalizację wartości niesprzecznych z własną tożsamością. Obejmuje ono m.in. ochronę wartości kultury symbolicznej (duchowej), istotnych dla tożsamości narodowej (język, religia, zwyczaje, tradycje historyczne, itd.), ochronę materialnych dóbr

---

²⁸ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne jako dziedzina bezpieczeństwa narodowego*, „Historia i Polityka” 2018, t. 30, nr 23, s. 22.

²⁹ *Vide*: B. Kuc, Z. Ściborek, *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018, s. 28.

kultury i dziedzictwa kulturowego (zabytki, pomniki narodowe, itp.), prawa do kultury (prawa człowieka z zakresu praw trzeciej kategorii) oraz pojęcie otwartości kultury³⁰. Bezpieczeństwo kulturowe odnosi się zarówno do sfery państwowej (bezpieczeństwo kulturowe państwa) jak i społecznej (bezpieczeństwo kulturowe jednostek i wspólnot kulturowych narodów, grup etnicznych, wspólnot wyznaniowych)³¹. Bezpieczeństwo kulturowe regulują normy prawa międzynarodowego jak i krajowego. W aspekcie międzynarodowym są to regulacje prawne dotyczące m.in. swobodnego przepływu wartości, ideologii, promowania kultury narodowej w świecie, ochrony praw autorskich, baz danych, dzieł literackich i artystycznych oraz ochrony zabytków i dzieł sztuki. Natomiast regulacje prawa krajowego dotyczą m.in. ochrony języka polskiego, tożsamości narodowej, dziedzictwa historycznego i symboli narodowych, tworzenia upowszechniania i ochrony kultury, wolności kultu religijnego, ochrony dorobku naukowego i literatury, ochrony i przechowywania zasobów archiwalnych, ochrony praw autorskich, ochrony zabytków, pomników historii i opieki nad zabytkami. Ważną rolę w zakresie bezpieczeństwa kulturowego odgrywa też bezpieczeństwo ideologiczne.

Bezpieczeństwo publiczne jest rozumiane jako ochrona porządku prawnego przed bezprawnymi zachowaniami godzącymi w dobra chronione jak życie, zdrowie, mienie, porządek publiczny oraz normy i obyczaje społeczne³². Kluczowe jest więc zapewnienie „normalnego” funkcjonowania państwa w ramach ustalonego porządku prawnego. Zadania te realizują organy władzy publicznej, straże i inspekcje wyspecjalizowane w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Za główne zadanie realizowane w ramach bezpieczeństwa publicznego uznaje się zwalczanie przestępczości (m.in. zorganizowanej, korupcyjnej i innych, kryminalnej) oraz terroryzmu i ekstremizmu. W polskim systemie prawnym często używanym terminem jest bezpieczeństwo i porządek publiczny (m.in. w ustawie o Policji³³, ustawie o działach administracji rządowej³⁴). Występują też określenia porządek lub spokój publiczny (m.in. w kodeksie wykroczeń³⁵). Jacek Jagielski wskazuje, że pojęcia porządek i spokój publiczny kojarzyć można ze stanem obejmującym pewien ład w sferze życia publicznego, polegający na przestrzeganiu zasad współżycia społecznego, respektowaniu istniejących

---

³⁰ J. Czaja, *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa*, Kraków 2008 s. 36-37.

³¹ A. Włodkowska, *Bezpieczeństwo kulturowe* [w:] *Bezpieczeństwo państwa*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2009, s. 146.

³² K. Badzimirowska-Masłowska, *Prawo międzynarodowe w zakresie bezpieczeństwa publicznego* [w:] *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP: część szczegółowa*, red. W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013, s. 289.

³³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179, ze zm.).

³⁴ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 1997 Nr 141 poz. 943 ze zm.).

³⁵ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. kodeks wykroczeń (Dz. U. 1971 Nr 12 poz. 114 ze zm.).

i powszechnie akceptowanych norm zachowania się w kontaktach społecznych i przy korzystaniu z urzędów publicznych itd.³⁶ Bezpieczeństwo publiczne jest elementem bezpieczeństwa wewnętrznego tym niemniej wpływ na nie mają również różne czynniki zewnętrzne. Dlatego też istotne znaczenie mają standardy obowiązujące w Unii Europejskiej m.in. prawa obywateli UE (swoboda przemieszczania się i pobytu, zasady demokratyczne), ochrona granic UE, polityka azylowa, wizowa i imigracyjna, wymiar sprawiedliwości, ochrona danych osobowych, ochrona informacji niejawnych. Natomiast w zakresie prawa krajowego źródła bezpieczeństwa publicznego znajdują się m.in. w prawie konstytucyjnym, prawie karnym oraz prawie administracyjnym (m.in. ustawy regulujące funkcjonowanie Policji, służb specjalnych, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, straży gminnych i innych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa).

Bezpieczeństwo powszechne jest często błędnie utożsamiane z bezpieczeństwem publicznym, jednak między tymi dwoma rodzajami bezpieczeństwa istnieją istotne różnice. W przypadku bezpieczeństwa publicznego chodzi o ochronę przed działaniami zabronionymi godzącymi m.in. w porządek publiczny, życie i zdrowie, natomiast w bezpieczeństwie powszechnym chodzi o ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia i środowiska przed skutkami działań sił natury (np. klęski żywiołowe), lub działań ludzkich (np. awarie na dużą skalę). Kluczową dziedziną bezpieczeństwa powszechnego jest więc ochrona ludności. W zakresie prawa międzynarodowego ważnym źródłem bezpieczeństwa powszechnego jest międzynarodowe prawo humanitarne (zwłaszcza w aspekcie ochrony ludności cywilnej³⁷) oraz regulacje Unii Europejskiej dotyczące ochrony ludności, zarówno na poziomie traktatów, jak i decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady oraz decyzji wykonawczych Komisji Europejskiej. Natomiast w polskim systemie prawnym brakuje ujednoczonego aktu prawnego, który stworzyłby integralny system ochrony ludności dostosowany do standardów europejskich³⁸. Regulacje dotyczące obrony cywilnej znajdują się w ustawie o powszechnym obowiązku obrony, jednak określne w niej zadania dotyczące tej dziedziny pozostają zbliżone do zadań określonych w ustawach: o zarządzaniu kryzysowym³⁹, o stanie klęski żywiołowej⁴⁰, o ochronie

---

³⁶ J. Jagielski, *Regulacja zapewnienia prawa i porządku publicznego* [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, J. Lang, J. Jagielski, Wolters Kluwer, Warszawa 1999, s. 603.

³⁷ Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), Genewa, 8 czerwca 1952, (Dz.U. 1992, nr 41 poz. 175) Załącznik; Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), Genewa, 8 czerwca 1952, (Dz.U. 1992, nr 41 poz. 175) Załącznik.

³⁸ M.A. Kamiński, *Ujednoczenie prawa w zakresie systemowych rozwiązań ochrony ludności i obrony cywilnej* [w:] red. *Współczesna obrona cywilna wyzwania, ryzyko, zagrożenia*, J. Gawęcka, J. Wojtyca, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2018, s. 69.

³⁹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2007 Nr 89 poz. 590 ze zm.).

⁴⁰ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. 2002 nr 62 poz. 558 ze zm.).

przeciwpożarowej⁴¹, o Państwowej Straży Pożarnej⁴². Dodatkowo regulacje te nie są dostatecznie skorelowane, co powoduje, że do realizacji poszczególnych zadań powołano kilku wykonawców⁴³. Należy podkreślić, że bezpieczeństwo powszechne to nie tylko ochrona ludności, a pozostałe elementy wchodzące w jego zakres stanowią niezwykle rozbudowany katalog aktów prawnych różnej rangi. W. Kitler podjął w 2012 r. próbę usystematyzowania polskiego ustawodawstwa bezpośrednio regulującego kwestię bezpieczeństwa powszechnego wskazując 31 ustaw dotyczących tej materii (m.in. ustawy: o rezerwach strategicznych, prawo budowlane, prawo wodne, prawo lotnicze, prawo atomowe, o drogach publicznych, o transporcie kolejowym, o bezpieczeństwie morskim, o zarządzaniu kryzysowym i inne)⁴⁴. Dodatkowo można wskazać liczne akty prawne wspierające bezpieczeństwo powszechne m.in. w dziedzinie gospodarczej, zdrowia, psychologicznej, sanitarnej i weterynaryjnej, ekologicznej, edukacyjnej i społecznej.

Bezpieczeństwo informacyjne ma na celu zapewnienie wolnego od zakłóceń funkcjonowania i rozwoju państwa, w tym społeczeństwa, w przestrzeni informacyjnej, poprzez swobodny dostęp do informacji, z jednoczesną ochroną przed negatywnymi jej skutkami, ochroną zasobów i systemów informacyjnych przed wrogimi działaniami innych podmiotów lub skutkami działania sił natury i awarii technicznych, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności do informacyjnego oddziaływania na zachowania i postawy podmiotów międzynarodowych i krajowych⁴⁵. We współczesnym świecie, w związku z rewolucją cyfrową, państwa stają się w coraz większym stopniu uzależnione od infrastruktury informatycznej. Administracja państwowa i sektor prywatny oferują ogromną ilość usług świadczonych drogą elektroniczną (m.in. bankowość i finanse, ochrona zdrowia, media, energetyka). Bezpieczeństwo informacyjne staje się więc kluczowym aspektem, gdyż skuteczny cybernetyczny sabotaż może nie tylko wywołać chaos i sparaliżować kluczowe usługi, ale również podważyć zaufanie obywateli do państwa (co może długofalowo mieć gorsze skutki niż straty finansowe). Ponadto coraz większego znaczenia w konfliktach zbrojnych nabiera tzw. „walka informacyjna”. Jak podkreśla B. Balcerowicz „trzeba przyjąć zasadę, że panowanie w infosferze, podobnie jak panowanie w powietrzu, tak samo może/powinno być uznane za warunek powodzenia w działaniach bojowych (...) Działania w infosferze mogą mieć i zapewne będą miały charakter

---

⁴¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 1991 nr 81 poz. 351 ze zm.).

⁴² Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. 1991 nr 88 poz. 400 ze zm.).

⁴³ Vide Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli przygotowanie struktur obrony cywilnej do realizacji zadań w okresie wojny i pokoju*, KPB-4101-02/2011, s. 11.

⁴⁴ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP*, op. cit., s. 182-186.

⁴⁵ W. Kitler, *Organizacja bezpieczeństwa narodowego RP. Aspekty ustrojowe, prawno-administracyjne i systemowe*, op. cit., s. 115.

regularnych operacji zorientowanych bądź na destrukcję systemów przeciwnika, bądź na ich kontrolę, czyli zdolność do wykorzystania infosfery na rzecz kolejnych celów strategicznych i wzbraniania tego samego przeciwnikowi”⁴⁶. Z punktu widzenia Rzeczypospolitej Polskiej kluczowe regulacje w aspekcie prawa międzynarodowego⁴⁷ dotyczące bezpieczeństwa informacyjnego unormowane są przede wszystkim w aktach prawnych Parlamentu Europejskiego i Rady⁴⁸ oraz konwencjach Rady Europy⁴⁹. Natomiast w prawie krajowym różne aspekty bezpieczeństwa informacyjnego znajdują się w szeregu ustaw i rozporządzeń przede wszystkim z zakresu prawa konstytucyjnego, administracyjnego, gospodarczego, karnego oraz pracy. Do szczególnie istotnych aktów prawnych należy zaliczyć m.in. ustawy: o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa⁵⁰, prawo telekomunikacyjne⁵¹, o ochronie informacji niejawnych⁵², o ochronie danych osobowych⁵³, o powszechnym obowiązku obrony RP⁵⁴, o stanie wojennym⁵⁵, o stanie wyjątkowym⁵⁶, o działaniach antyterrorystycznych⁵⁷ i wiele innych.

Na zakończenie rozważań nad przedmiotowym zakresem prawa bezpieczeństwa narodowego należy wskazać, że istotny wpływ na kształt omawianych przepisów mają strategiczne dokumenty państwa m.in. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP⁵⁸, Koncepcja Obronna RP⁵⁹, Krajowe Ramy Polityki Cyberbezpieczeństwa⁶⁰, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju⁶¹, Narodowy Program Antyterrorystyczny⁶² i inne. Na podstawie wytycznych zawartych w tych dokumentach

---

⁴⁶ B. Balcerowicz, O przyszłych wojnach [w:] *Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, *op. cit.*, s. 33.

⁴⁷ *Vide*: P. Milik, Międzynarodowe uregulowania prawne w obszarze bezpieczeństwa cybernetycznego [w:] *Bezpieczeństwo informacyjne*, *op. cit.*, s. 115-153.

⁴⁸ M.in. rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO), *vide*: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016).

⁴⁹ M.in. Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r. (Dz.U. 2015 r. poz. 728).

⁵⁰ Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz.U. 2018 poz. 1560).

⁵¹ Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. prawo telekomunikacyjne (Dz.U. 2004 nr 171 poz. 1800 ze zm.).

⁵² Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. 2010 Nr 182 poz. 1228 ze zm.).

⁵³ ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2018 poz. 1000).

⁵⁴ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1967 Nr 44 poz. 220 ze zm.).

⁵⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1996 Nr 10 poz. 56 ze zm.).

⁵⁶ Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz.U. 2002 Nr 117 poz. 985 ze zm.).

⁵⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 904 ze zm.).

⁵⁸ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r., *op. cit.*

⁵⁹ Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.mon.gov.pl/koncepcja-obronna-rp>.

⁶⁰ Uchwała Nr 52/2017 Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Polityki Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2017 – 2022, nie publikowana w M.P.

⁶¹ Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260).

⁶² Uchwała nr 252 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019” (M.P. z 2014 r. poz. 1218).

przygotowywane są projekty zmian legislacyjnych, które mają dostosować poszczególne dziedziny prawa bezpieczeństwa narodowego do skutecznej realizacji strategicznych celów.

PODSUMOWANIE

Bezpieczeństwo narodowe jest jednym z kluczowych elementów funkcjonowania państwa, zapewniającym możliwości przetrwania oraz rozwój i swobodę realizacji interesów narodowych. Mimo to normy prawne regulujące to zagadnienie, noszące nazwę prawa bezpieczeństwa narodowego, nie tworzą odrębnej gałęzi prawa. Jak wskazałem w artykule, wynika to głównie z faktu, że zakres prawa bezpieczeństwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej jest niezwykle szeroki i mieszczą się w nim regulacje prawne z różnych gałęzi prawa m.in. prawa konstytucyjnego, administracyjnego, karnego, gospodarczego, ochrony środowiska, międzynarodowego publicznego i innych. Prawo bezpieczeństwa narodowego czerpie więc z wielu gałęzi i dziedzin prawa tworząc wyodrębnioną (przede wszystkim do celów praktycznych) dziedzinę prawa, której głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa narodowego.

Należy jednak zauważyć, że współczesne prawo normuje bardzo wiele dziedzin życia, a wraz z szybkim rozwojem m.in. nowych technologii powstają kolejne obszary którym należy nadać ramy prawne⁶³. W związku z tym w debacie nad systematyzacją prawa coraz częściej pojawiają się wątpliwości, czy tradycyjny podział na gałęzie prawa jest przystosowany do obecnych czasów. Takie pytanie stawia m.in. Jan Zimmermann zastanawiając się czy „może dawny – klasyczny, datujący się jeszcze z czasów rzymskich, podział na gałęzie prawa staje się dzisiaj anachronizmem i trzeba pozostawić go tylko dla celów dydaktyki akademickiej, przyjmując potrzebę zachowania jego elastyczności i dostrzegając ciągłą ewolucję całego systemu?”⁶⁴. Dodaje też, że podział prawa na gałęzie służy pewnemu uporządkowaniu systemu prawa celom dydaktycznym, lecz z teoretycznego punktu widzenia nie jest on niezbędny.

Ze względu na bardzo rozległy zakres norm prawnych regulujących prawo bezpieczeństwa narodowego oraz setki aktów prawnych będących jego źródłem próba kodyfikacji prawa bezpieczeństwa narodowego wydaje się zabiegiem utopijnym. Jednak ze względów praktycznych należy podejmować próby usystematyzowania tej dziedziny prawa. Jedną z możliwości jest

---

⁶³ Np. ciągły rozwój badań nad sztuczną inteligencją, kryptowaluty, autonomiczne auta itp.

⁶⁴ J. Zimmermann, *Jedność prawa administracyjnego* [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009, s. 811-812.

zaproponowana w niniejszym artykule szczegółowy podział przedmiotowego zakresu prawa bezpieczeństwa narodowego według dziedzin bezpieczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENICTWO

LITERATURE

- Badzimirowska-Masłowska K., *Prawo międzynarodowe w zakresie bezpieczeństwa publicznego* [w:] *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP: część szczegółowa*, red. W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013.
- Balcerowicz B., *Bezpieczeństwo polityczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2004.
- Balcerowicz B., O przyszłych wojnach [w:] *Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2017.
- Buzan B., *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, Hemel Hempstead 1991.
- Chojnowski L., *Bezpieczeństwo narodowe. Studium teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2016.
- Chojnowski L., *Polityczny sektor bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2012, t. 165, nr 3.
- Czaja J., *Bezpieczeństwo narodowe a bezpieczeństwo państwa. Niektóre aspekty teorii bezpieczeństwa* [w:] *Metodologiczne i dydaktyczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, T. Kośmider, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
- Czaja J., *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa*, Kraków 2008.
- Dahl E.J., *Intelligence and Surprise Attack: Failure and Success from Pearl Harbor to 9/11 and Beyond*, Georgetown University Press, 2013.
- Fehler W., *Zagrożenia – kluczowa kategoria bezpieczeństwa* [w:] *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, red. K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji, Bielska Biała 2007.
- Gierszewski J., *Bezpieczeństwo społeczne jako dziedzina bezpieczeństwa narodowego*, „Historia i Polityka” 2018, t. 30, nr 23.
- Grygolec W., Kościuk L., *Bezpieczeństwo militarne państwa. Pojęcia, uwarunkowania, polityka*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1998.
- Jagielski J., *Regulacja zapewnienia prawa i porządku publicznego* [w:] *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, J. Lang, J. Jagielski, Wolters Kluwer, Warszawa 1999.
- Kamiński M.A., *Ujednoczenie prawa w zakresie systemowych rozwiązań ochrony ludności i obrony cywilnej* [w:] red. *Współczesna obrona cywilna wyzwania, ryzyko, zagrożenia*, J. Gawęcka, J. Wojtyca, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2018.

- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP: podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej.
- Kitler W., *Dziedziny bezpieczeństwa narodowego [w:] Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP: część ogólna*, red. W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013.
- Kitler W., *Organizacja bezpieczeństwa narodowego RP. Aspekty ustrojowe, prawno-administracyjne i systemowe*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018.
- Kitler W., *Systematyzacja (unifikacja) pojęć bezpieczeństwa w systemie prawa. Postulaty de lege ferenda [w:] Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2017.
- Koziej S., *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2018, t. 18.
- Krause K.R., *Culture and Security. Multilateralism: arms control and security policy building*, Routledge, 1998.
- Kuc B., Ściborek Z., *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018.
- Milik P., *Międzynarodowe uregulowania prawne w obszarze bezpieczeństwa cybernetycznego [w:] Bezpieczeństwo informacyjne: aspekty prawno-administracyjne*, red. W. Kitler, J. Taczkowska-Olszewska, Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy Obronnej, Warszawa 2017.
- Paczuski R., *Bezpieczeństwo ekologiczne jako kryterium koniecznych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zrównoważony rozwój Od utopii do praw człowieka*, red. A. Papuziński, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005.
- Pawłowski J., *System kierowania bezpieczeństwem narodowym – teoria i praktyka [w:] Współczesny wymiar bezpieczeństwa. Między teorią a praktyką*, red. J. Pawłowski, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2001.
- Raczkowski K., *Bezpieczeństwo finansowe [w:] Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie*, red. J. Płaczek, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014.
- Szubrycht T., *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, t. 167, nr. 4.
- Włodkowska A., *Bezpieczeństwo kulturowe [w:] Bezpieczeństwo państwa*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2009.
- Wróblewski R., *Wprowadzenie do nauk o bezpieczeństwie*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2017.
- Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2008.
- Zdrowski B., *Rozważania o bezpieczeństwie państwa [w:] Od sztuki wojennej do bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2017.
- Zięba R., *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych [w:] Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1997.
- Zięba R., *Pozimono wojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego [w:] Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

Zimmermann J., *Jedność prawa administracyjnego* [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego*, red. J. Supernat, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009.

Żuber M., *Bezpieczeństwo ekologiczne jako element bezpieczeństwa ogólnego* [w:] *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie*, red. K. Raczkowski, K. Żukrowska, M. Żuber, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.

ŹRÓDŁA

SOURCES

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 904 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. prawo energetyczne (Dz.U. 1997 Nr 54 poz. 348 ze zm.).

ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2018 poz. 1000).

Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1996 Nr 10 poz. 56 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. prawo telekomunikacyjne (Dz.U. 2004 nr 171 poz. 1800 ze zm.).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. 2002 nr 62 poz. 558 ze zm.).

Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o utworzeniu Akademii Sztuki Wojennej (Dz.U. 2016 poz. 906).

Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz.U. 2002 Nr 117 poz. 985 ze zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1967 Nr 44 poz. 220 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 1991 nr 81 poz. 351 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. 1991 nr 88 poz. 400 ze zm.).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2007 Nr 89 poz. 590 ze zm.).

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. 1997 Nr 141 poz. 943 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz.U. 2018 poz. 1560).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. 2010 Nr 182 poz. 1228 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 1990 Nr 30 poz. 179, ze zm.).

Uchwała nr 252 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie „Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015–2019” (M.P. z 2014 r. poz. 1218).

Uchwała nr 52/2017 Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Polityki Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2017 – 2022, nie publikowana w M.P.

Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260).

Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), Genewa, 8 czerwca 1952, (Dz.U. 1992, nr 41 poz. 175) Załącznik.

Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), Genewa, 8 czerwca 1952, (Dz.U. 1992, nr 41 poz. 175) Załącznik.

Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, <http://www.mon.gov.pl/koncepcja-obronna-rp/>

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r., <http://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>

Copyright (c) 2019 Mariusz Antoni Kamiński

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.